

Kokkuvõtte teemal: Mesilaste haigused ja nende ravi.

Aeg ja koht: Tallinna Mesinike Ühistu korraldusel toimunud mesinike õppe- ja teabepäev Tallinnas, Ehitajate tee 5 VII-315, 13.03.2012.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping PR-8-1.4-37

Mesila edu tagavad kolm komponenti - terved ja tugevad mesilaspered, hea korjemaa ja nutikas mesinik, kes oskab maksimaalselt ära kasutada mesilaspere potentsiaalse tootmisvõime. Seega mesilaspere hea tervis ja mesilashaiguste vältimine või tulemuslik tõrje on mesiniku jaoks võtmetähtsusega küsimus. Täielikult mesilashaiguste või –kahjurite esinemist vältida pole võimalik. Kuid mesiniku ülesandeks on neid riske teada ja võimalikke haigustunnuseid märgata ning oskusliku toimetamisega võimalikke kahjustusi minimaalse tasemeni vähendada.

Kõige raskemaks ja nakkusohtlikumaks mesilashaiguseks Eestis on ameerika haudmemädanik, mis kuulub teatamiskohustuslike loomataudide hulka. Kuid tänu pikaajalisele mesinike teavitustööle ja haiguskollete puhastamisele on viimastel aastatel ameerika haudmemädaniku diagnoositud haigusjuhtumite arv pidevalt vähenenud. Seireuringuna on viimasel aastakümnel lisaks haiguskahtlusega haudmeproovidele analüüsitud ka erinevate piirkondade meeproove, et sealt otsida ameerika haudmemädaniku tekitaja nakkusohtlike eoseid. Kui seireuringute algusaastatel esines meeproovides kuni 15% juhtudest ameerika haudmemädaniku eoseid, siis viimastel aastatel on nakkusohtlike meeproovide hulk vähenenud üksikute juhtumite tasemele.

Ameerika haudmemädaniku haigusjuhtumite kaudu haiguse leviku tõrjel kõige tulemuslikumaks võtteks on haigete mesilaspere surmamine ja põletamine koos haudmekärgedega. Saastunud mesilastarud ja kärjeraamid saaks küll eriliste võtetega ka desinfitseerida, kuid see on suur spetsiifiline töö, mis ei anna paraku garantiid haigustekitajate täielikust elimineerimisest. Lihtsam on ameerika haudmemädaniku sattumist mesilasse vältida, kui hiljem sellest kurjast mesilashaigusest vabaneda. Mõnekümne aasta eest kasutatud antibiootikumidel põhinevad ravivõtted pole tänapäeval enam rakendatavad, sest antibiootikumide kasutamine mesinduses on keelatud.

Praegu on Eesti mesilasperele suurimaks ohuks varroatoos koos kaasnevate viirushaigustega. Varroatoosi mõjul mesilaspered aja jooksul nõrgenevad ja võivad juba mõne aastaga hääduda. Eelkõige hukuvad varroatoosist tugevasti tabandunud mesilaspere hilissügisel või talvel, sest haudmeperioodil kahjustatud ja nõrgestatud mesilastel pole ületalve elamiseks piisavalt elujõudu. Ometi leidub nii Eestis kui mujalgi mesinikke, kes väidavad, et nende mesilaspered ei vaja varroatoosiravi. Nende arvates saavad mesilaspered mitme aasta vältel jätkuvalt varroalestade vaoshoidmisega ise hakkama ega vaja mesiniku abi.

Küllap märgatakse, et mitteravitatud või ebaefektiivselt ravitud mesilates on talvine mesilaspere hukkumine tavalisest suurem. Kuid mesinikud ei usu, et selles peaks varroalestasid süüdistama. Ka käesoleval talvel on paljudes mesilates karta suhteliselt suuri talvekahjusid, kus varroatoosil on ilmselt võtmeroll. Juba hilissügisel oktoobri lõpus või novembri alguses täheldati mõnes mesilas seda, et mesilaspered nõrgenesid või olid tarud selleks ajaks mesilastest tühjaks jäänud. Sealjuures olid söödakarjed mett ja talvesööta täis, kuid mesilased olid kadunud. Põhjus oli kindlasti selles, et elujõu kaotanud mesilased lendasid tarust välja surema ja taru jäigi tühjaks, nagu oleks mesilaspere üheskoos ära lennanud.

Teadlaste hinnangul on varroalestade arvukuse kriitiliseks piiriks mesilasperes augusti lõpus, kui toimub suurema osa talvemesilaste kasvatamine, kuni 2000-3000 lesta. Nii suur lestade arvukus

tähendab seda, et haudmeperioodi lõpus on suur osa mesilaspere talvemesilastest lestade poolt nõrgestatud. Selliste mesilaste elujõud on liiga nõrk, et kevadeni vastu pidada.

Kui aga lestade arvukus peaks augustis ulatuma 4000-10000 piirile, siis selline mesilaspere hukkub sageli juba oktoobris-novembris. Sellise tugeva nakkuse puhul on iseloomulik, et enamus mesilasi lendab hilissügisel tarust välja suurema ja hukkunud perest jääb tarusse vaid käputäis surnud mesilasi. Vahel ütlevad mesinikud kevadel tarusse vaadates imestusega, et pere on vist talvel ära lennanud. Pigem on see enamasti liiga arvukaks kasvanud varroalestade asurkonna rünnaku iseloomulik tagajärg.

Varroalestade arvukuse hindamiseks mesilasperes tuleks jälgida kevadel ja kevad-suvel lesehaudet, kaanetades aeg-ajalt peredes mõned lesehaudme kannud lahti, et võimalikke haudmel parasiteerivaid lestasid märgata. Varroalestad eelistavad lesehaudet töölishaudmele, sest pesaruumi äärealadel lesehaudme piirkonnas on temperatuur veidi madalam pesaruumi keskel olevast temperatuurist. Teisalt arutatakse teadlaste hulgas ka hüpoteesi üle, et lestade populatsioonis esineb nõ. spetsialiseerumist, kus osa lestasid eelistab töölimesilaste hauet ja teine osa lesehaudet. Kui see on nii, siis on lesehaudme väljalõikamine töölimesilaste haudmes esinevate lestade arvukuse vähendamiseks vahetõhus meetod.

Varroalestade seireks saab edukalt kasutada ka võrkpõhjasid pesaruumi all, loendades läbi võrgu langenud surnud lestasid ja hinnates nende arvukust kesmiselt päeva kohta. Teadlased on seisukohal, et kui haudmes ja mesilastel olevate eluslestade arv on keskmiselt 150-200 korda suurem võrkpõhja alla langenud surnud lestade arvust ööpäeva kohta. Seega kui lestade loomulik suremus ja võrkpõhja alla pudenemine ületab teatud kriitilise piiri, siis tuleks mesinikul võimalikult kiiresti kavandada ja ellu viia varroatoosiravi vastavalt konkreetsetele tingimustele. Eriti oluline on hoida varroalestade arvukus ja hauet kahjustav mõju allpool kriitilist piiri suve lõpus, kui peres algab talvemesilaste kasvatamine. Sellisel juhul kooruvad haudmest terved ja tugevad talvemesilased, kes suudavad mesilaspere edukalt läbi talve kevadesse viia. Seega on mesilaste hea talvitumise ja tugeva tervise ning järgmise aasta hea meesaagi aluseks mesiniku tark tegevus mesilashaiguste, sealhulgas eriti varroatoosi tõrjel.